

Innspill til Folkehelsemeldingen fra Statped, 1. oktober 2018

Statped er opplæringssektorens spesialpedagogiske tjeneste for kommuner og fylkeskommuner. Som en del av opplæringssektoren skal Statped bidra til at barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov best mulig kan mestre eget liv og være aktive deltakere i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Statped tilbyr tjenester på både individ- og systemnivå.

Det er en kjensgjerning at det er utfordrende for sektorer å samarbeide på tvers når de har et avgrenset ansvarsområde og spesifikke lovverk å forholde seg til. En av hovedutfordringene fra vårt ståsted, er at sluttbrukeren i mange tilfeller må forholde seg til flere tjenestetilbydere som er underlagt ulike politiske føringer og ulikt lovverk. Statped anser derfor arbeidet med en ny folkehelsemelding som en gyllen mulighet til å sette tverrsektorielt samarbeid på dagsorden og foreslå løsninger som politisk kan føre til aksjon på det tverrsektorielle området.

Statped har noen konkrete innspill til gruppen som skal arbeide med ny folkehelsemelding.

1. Lytt til brukerne - på tvers av sektorer

I flere sektorer er det etablert omfattende brukermedvirkningssystemer som skal ivareta brukernes mulighet til å medvirke i tjenesteytingen både på individ- og systemnivå. Statped opplever at brukernes medvirkning bidrar til at vi stadig utvikler tjenestene våre i riktig retning. Vi ser imidlertid at medvirkningen i noen sammenhenger blir begrenset, da vi som etat bare har mulighet til å ivareta brukernes medvirkning innenfor vårt eget ansvarsområde. I mange sammensatte saker ser vi at brukerne mottar tjenester fra både sosial- og velferdssektoren, helsesektoren og opplæringssektoren. En tilbakemelding fra våre brukerrepresentanter er at de føler seg godt ivaretatt i de ulike brukermedvirkningskanalene, men at de likevel opplever at medvirkningen blir like silo-orientert som det tjenestene i realiteten er. De opplever med andre ord ingen reell mulighet for å formidle de behovene de har for et helhetlig tjenestetilbud som ser alle aspekter ved brukerens liv.

Det er svært viktig at brukerens stemme blir hørt i utvikling av de spesifikke tjenestetilbudene, men vil det også være mulig å ivareta brukernes behov for å kunne påvirke helheten i tjenestene de mottar? Vil et tverrsektorielt brukermedvirkningsapparat kunne fange opp utfordringene som brukere av flere tjenester opplever, og på denne måten påvirke hvordan de ulike sektorene innretter sine tjenester og samarbeider med hverandre, for brukerens beste? Gjennom flere år med omfattende dialog og samarbeid med engasjerte brukerrepresentanter er Statped av den oppfatning at brukermedvirkning på dette nivået vil kunne hjelpe offentlig sektor til å finne enda bedre løsninger.

2. Lytt til barn og unge

Noen barn er helt avhengige av det offentlige tjenesteapparatet for å kunne oppnå en god og lykkelig barndom. Tidlig innsats er en viktig faktor for å redusere risiko for utfordringer senere i livet i mange tilfeller. Innenfor mange sektorer er det tunge fagmiljøer som har mye erfaring med hva som fungerer og hva som skal til for å tilby gode tjenester. Det er imidlertid ikke alltid slik at fagkunnskap er tilstrekkelig for å forstå «hvor skoen trykker». Statped mener at et viktig tiltak for å utvikle gode tjenester for barn og unge i dag, er å gå i dialog med de det gjelder og få førsthåndskunnskap om hvilke utfordringer de står i.

I 2018 har Statped opprettet et eget ungdomspanel, som et supplement til det etablerte brukermedvirkningsapparatet på nasjonalt, regionalt og fagområdespesifikt nivå. Gjennom

ungdomspanelet har vi fått en mer direkte dialog med de av våre brukere som nylig har vært gjennom opplæringsløpet, noe som vi ser på som en stor fordel.

På innspillkonferansen i Oslo var det flere, blant annet Røde Kors og Ungdom og Fritid, som understreket viktigheten av å lytte til barn og unge i prosessen med å lage en ny folkehelsemelding. Dette er Statped enig i, og vi synes forslaget om å lage et panel med barn og unge som kan spørres og brukes i arbeidet med meldingen bør gjennomføres.

3. Tidlig innsats er viktig – men mange har også behov for «sen» innsats

De senere årene har tidlig innsats fått mye oppmerksomhet. Det er vår oppfatning at tidlig innsats i mange tilfeller vil redusere vansker og utfordringer senere i livet, og i enkelte tilfeller minimere sjansene for tilleggsvansker. Vi ser imidlertid at mange brukere må ha en innsats fra det offentlige gjennom hele oppveksten, og kanskje hele livet. I disse tilfellene er brukerne spesielt sårbare i overgangssituasjoner, fra for eksempel grunnskole til videregående, eller fra utdanning til arbeidsliv. Statped mener at det er viktig å se på lovverket i denne sammenhengen, og at de sektorene som har ansvar for en bruker, beholder dette ansvaret til de er sikre på at brukeren er godt ivaretatt i ny ansvarlig sektor. Vi ser mange tilfeller av brukere som faller mellom to stoler, og som ikke blir ivaretatt på en god nok måte. Tidlig innsats er veldig bra, men vi håper at folkehelsemeldingen også understreker viktigheten av å se offentlig tjenesteyting i et livsløpsperspektiv, spesielt i forbindelse med de aller mest sårbare gruppene i samfunnet.

4. Sammenfallende styringssignaler på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer

For å oppnå tverrsektorielt samarbeid er det avgjørende at de direktorater og underliggende etater som skal samarbeide, får samsvarende styringssignaler i sine tildelingsbrev. I enkelte tilfeller har Statped erfart å få styringssignaler som forutsetter samarbeid eller bistand fra andre sektorer, uten at de andre sektorene har fått tilsvarende styringssignal. Det blir en utfordring å få andre sektorer til å bruke tid og ressurser på oppgaver/oppdrag som de ikke blir målt på.

Når man nå skal lage en ny melding om folkehelse i Norge, håper Statped som sagt at det blir fokusert på tverrsektorielle tiltak. Helt konkret kan departementene gi samsvarende styringssignaler til de sektorene som man mener skal samarbeide. Det kan også stilles konkrete krav til samarbeid og likelydende resultatkrav. Når sektorene skal oppnå felles resultater vil det bli lettere å få til et samarbeid som gir bedre tjenester til brukerne.